

סין: לא "זיווג משמיים" ולא "ציר הרשע"

טוביה גרינג | 25 בינואר, 2024 | גיליון 1820

למרות שנה של ניסיונות להעביר רפורמה משפטית ולהתקרב למדינות בעלות שליטים סמכותניים, היו אלה הדמוקרטיות הליברליות ממזרח ומערב שהתייצבו לצד ישראל בעת צרתה, בעקבות מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר והמלחמה שפרצה בעקבותיה, כשבראשן ארצות הברית. מדינות כמו סין ורוסיה, מאידך גיסא, בחרו לנצל בציניות את המצב בישראל והדילמות שבפניה לקידום נרטיבים אנטי-מערביים ואנטי-ליברליים, וכפועל יוצא, הן מספקות רוח גבית לטרור הפלסטיני וליתר המיליציות הנתמכות על ידי איראן. לאור זאת, ועל רקע המלחמה המתחוללת זה כשנתיים בין רוסיה לאוקראינה, גוברים בישראל הקולות הקוראים למדינה להתמסר לזהותה המערבית-ליברלית ולזנוח קשרים עם מדינות המשויכות ל"ציר הרשע". הגם שברור לישראל "מי לנו ומי לצרנו", תפיסת העולם הפשטנית של "טובים" מול "רעים" עלולה להוביל את מקבלי ההחלטות למדיניות שגויה. זו השעה דווקא להגביר את השיח מול סין כדי להציב לה קווים אדומים.

לתושבי ישראל, נראה כי המדינה נקלעה ללב סערת [מאבק בין-גושי](#) על [הסדר העולמי](#). מצדו האחד של "מסך הברזל" נמצאות המדינות האנטי-ליברליות בהובלת רוסיה וסין שתומכות, לכאורה, בחמאס וב"ציר ההתנגדות" האיראני, שלראשונה הופעל בשש חזיתות. את "[הצד הנכון של ההיסטוריה](#)" מובילה ארצות הברית. אכן, תמיכתן הדוגמטית של סין ורוסיה בפלסטינים כמזה כתמונת ראי לעמידה האיתנה של ארצות הברית לצד המדינה היהודית. המתיחות בין ממשלת ישראל לבין הבית הלבן עקב הרפורמה המשפטית, שהממשלה חתרה למסד, הוחלפה ב**בהירות מוסרית** ותמיכה חסרת תקדים מצד ממשל ביידן. ביקורי הבכירים התכופים לוו ברכבת אווירית של סיוע צבאי, בלוחמה קינטית להרתעת "ציר ההתנגדות" של איראן, ובמגן מדיני במועצת הביטחון.

הסיוע האמריקאי לישראל נעשה במקביל לתמיכתה באוקראינה, המנהלת מזה שנתיים קרב בלימה נגד המתקפה הטרור הרוסית. עד סוף 2023, שיגר הקרמלין על מרכזי אוכלוסייה באוקראינה [קרוב ל-4000](#) כטב"מים מתאבדים תוצרת איראן, [שהשלימה](#) מצדה הכנות לקליטת מטוסי קרב רוסיים מדגם Su-35. לא לחינם הנשיא וולודימיר זלנסקי היה ממנהיגי המדינות הראשונים שהביע סולידריות עם ישראל (ויחד אתו נשיאת טאיוואן היוצאת, צאי יינג-וּן) - חרף הכתף הקרה שהפנתה לו ממשלת ישראל בראשות בנימין נתניהו. כעת [מדווח](#) הוול סטריט

ג'ורנל כי רוסיה מתעתדת לרכוש מאיראן טילים בליסטיים, לאחר שהחלה לאחרונה להשתמש בחימושים דומים מצפון קוריאה.

המשותף לאיראן, לרוסיה ולצפון קוריאה הוא תמיכה דיפלומטית וחבל הצלה כלכלי מבייג'ינג. 90 אחוזים מייבוא הנפט האיראני בשווי של למעלה מ-80 מיליארד דולר מגיע לסין; הסחר בינה ובין רוסיה בשנה החולפת [חצה](#) לראשונה את רף ה-200 מיליארד דולר, והיא אחראית [ליותר מ-90%](#) מהייבוא הצפון קוריאני. יתר על כן, דיווחים שנמסרו ערב תחילת 2024 בדבר הימצאות כמויות גדולות של נשק תקני [מסין](#) במנהרות ברצועת עזה - בדומה לאמצעי לחימה [מצפון קוריאה, רוסיה ואיראן](#) שתועדו - חידדו עבור פרשנים את התפיסה כי מתגבש "ציר הרשע" החדש. יש המוסיפים להתריע בפני הממשלה לבחון מחדש מעורבות סינית בתשתיות אסטרטגיות בארץ, שאת פעילותן תוכל להפסיק "ביום פקודה".

הגם שברור לישראל "מי לנו ומי לצרינו", התפיסה המחלקת את העולם ל"טובים" מול "רעים" אינה משקפת את המציאות המורכבת ועלולה להוביל את מקבלי ההחלטות בישראל למדיניות חוץ שגויה.

מקור המונח "ציר הרשע" הוא העדות הטובה ביותר לכך. המושג נטבע בימי הנשיא בוש הבן לתיאור עיראק, איראן וצפון קוריאה, וסיפק לגיטימציה מוסרית לפלישה לעיראק ול"מלחמה בטרור". בדיעבד, "התנגשות הציביליזציות" שבאה בעקבותיהן הפכה [לתג המחיר](#) האסטרטגי שושינגטון ממשיכה לשלם במזרח התיכון.

שני עשורים לאחר מכן, כשג'ו בידן [מדבר](#) על "תחרות בין דמוקרטיה לאוטוקרטיה", וכִשְׁשִׁי ג'ין-פינג מזהיר מפני "סחיטה ומצור חיצוניים" שנועדו למנוע את "עליית המזרח ושקיעת המערב", ההשוואות למלחמה הקרה עולות מאליהן. אלא שבניגוד למלחמה הקרה, החלוקה הבין-גושית כיום אינה מובהקת. סין הקומוניסטית כבר לא מקדמת מהפכה עולמית, אלא מחזרת אחר דמוקרטיה ליברליות באירופה; לבית הלבן, מאידך גיסא, עלול לחזור השנה נשיא לשעבר, דונלד טראמפ, שסירב לקבל הפסד בבחירות דמוקרטיות.

גם המדינות שבתווך בין המעצמות, מהודו הדמוקרטית ועד [ערב הסעודית](#) המלוכנית, המירו את "אי ההזדהות" ב"הזדהות עם כולם" ואת "גידור הסיכונים" ב"מקסום רווחים". האינטרסים הלאומיים מצווים עליהן לא להיגרר לתחרות בין-גושית או לבחור צד בין סין לארצות הברית, רוסיה ואוקראינה.

ההבדל המהותי ביותר בין התקופות הוא, שבעוד שהסחר בין ארצות ברית לברית המועצות עמד בממוצע על [כאחוז אחד](#) מכלל הסחר ביניהן לאורך שנות ה-70 וה-80, הסחר בסחורות ובשירותים בין ארצות הברית לסין הסתכם ב-2022 בכ-758.4 מיליארד דולר כשותפות הסחר המובילות זו לזו. ביקור שִׁי בסן פרנסיסקו בסוף נובמבר 2023 וחידוש השיח הצבאי בין המדינות בינואר 2024 נועדו לאותת שהמעצמות [מעוניינות](#) למנוע מהתחרות להפוך למלחמה חמה.

יותר משהיא חלק מ"ציר רשע" מתהווה, סין הייתה ועודנה שחקן אופורטוניסטי שבראיה ישראלית, עושה לעתים דברים "מרושעים". מלבד היותה עלה תאנה [לפגיעה השיטתית של סין](#) בזכויות האדם ובמיעוטים מוסלמים, צדקנותה (הצבועה) של סין נגד ישראל נועדה לבדוד את ארצות הברית ואינה שונה במהותה מזו של מזכ"ל האו"ם ורוב מדינות העולם. גם תמיכתה המסורתית בפלסטינים במוסדות בינלאומיים נותרה מן השפה ולחוץ – סין יודעת שההצבעות נגד ישראל באו"ם חסרות תוחלת בזכות הווטו האמריקאי, ואילו [הסכמים הזעומים](#) שהיא מספקת לרצועת עזה כסיוע הומניטרי מאפשרים לה להמשיך להשקיע באופן בלעדי בצד הישראלי של הסכסוך.

הניצול הציני של סין בסבל הישראלי לקמפיינים חתרניים אנטי-מערביים ואנטי-דמוקרטיים, נעזר בשיטות שפותחו ברוסיה, באיראן ובצפון קוריאה, אך חוקרים [סבורים](#) שהתיאום בין ארבעת מינימלי. פעם אחר פעם הוכיחה בייג'ינג כי תהיה מוכנה לזנוח את טהראן באחת כדי להבטיח את קשרי המסחר החשובים בעשרות מונים עם "[השטן הגדול](#)".

שיתוף הפעולה הביטחוני הגובר בין איראן לרוסיה אכן מציב סיכונים חדשים, אך הנזק האמיתי של סין לישראל ולאזור כולו ביחס לאיראן הוא הגב הכלכלי והדיפלומטי שהיא מעניקה לה, המאפשר לה לקדם את תכנית הגרעין ולתמוך ב"ציר ההתנגדות" במזרח התיכון.

כלי הנשק הסיניים שנמצאו במנהרות חמאס יחייבו את שגריר סין בתל אביב לענות על שאלות קשות, אך ההערכה היא שהם הגיעו לרצועה דרך צד שלישי, כנראה [מאיראן](#). עמידתה של סין מהצד בהתמודדות נגד הטרור במזרח התיכון והמתקפות בנתיבי השיט בים האדום חושפת את סין במעורבות, בהבלטת הדומיננטיות הביטחונית האמריקאית במזרח התיכון לעומת חוסר הרלוונטיות של סין בממד זה. יותר משהיא נועדה לתמוך באיראן, היא נובעת מיכולותיה המוגבלות באזור ומריכוז מאמצים ביטחוניים בים סין הדרומי, לקראת כיבוש אפשרי של טאיוואן.

המלצות מדיניות

בשבת השחורה ראתה ישראל את פני הרוע, ובשעתה הקשה הזו, נראה כי סין בחרה לעמוד לצידו. כעס מוצדק לחוד – מדיניות חוץ צריכה לבוא מהראש ולא מהבטן ולהכיל את מורכבויות לא פשוטות. הנזק שסין מסבה לישראל כ"ידידה" הוא כאין וכאפס לאופן בו תוכל לפגוע בה כיריבה, אם לא אויבת. שיקום הכלכלה הישראלית בצל המלחמה ו"ביום שאחרי" תלוי בקשרי מסחר, השקעות ותיירות תקינים עם הכלכלה השנייה בגודלה בעולם, שעימה היקף הסחר בסחורות [עמד](#) ב-2022 על 21 מיליארד דולר.

אין באמור קריאה ליפות את המציאות או לשדר "עסקים כרגיל", כאילו לא קרה דבר מאז ה-7 באוקטובר. עוינותה המקוממת של סין בזירה הבינלאומית וקשריה המתהדקים עם איראן מלווים בדיווחים על פגיעתה בסחר עם ישראל ברכיבים אלקטרוניים ובעצירת שירותים של ענקית הספנות COSCO לישראל. הדיווח הראשון טרם אומת ממקור רשמי ולשני יש [השפעה](#)

[זניחה](#) על הסחר בין המדינות. עם זאת, שניהם מספקים תזכורת למניעת תלות בשרשראות אספקה ממדינות כמו סין.

גם הדיווחים בדבר "[שליטה סינית](#)" על תשתיות אסטרטגיות בישראל אינם נתמכים בעובדות. סין אחראית ל-6 אחוזים מההשקעות הזרות בישראל בין השנים 2013 – 2022. בוודאי שאין רצון בישראל לשנות זאת, ויעיד על כך [שדרוג](#) הוועדה המייעצת לבחינת היבטי ביטחון לאומי בהשקעות זרות ב-2022, שנועדה לשמור על איזון בין השיקולים הכלכליים, המדיניים והביטחוניים.

האינטרסים של סין בישראל - הכוללים מסחר, חדשנות, תפקידה הגיאופוליטי האזורי, וקרבתה לארצות הברית - שרירים וקיימים. יעידו זאת בכירים במפלגה הקומוניסטית הסינית [שממשיכים לדבר](#) על "היחסים החמים" בין המדינות. ההישגים של ישראל בשדה הקרב רק יעצימו את העניין הסיני בטכנולוגיה כחול-לבן – מה שיחייב לבחון מחדש את הגברת הפיקוח והרגולציה הקיימים על מעבר של ידע וטכנולוגיות ביטחוניות ודו-שימושיות מישראל לסין, בפרט מהמגזר הפרטי ומהאקדמיה.

ככל שסין תמשיך "להתנגח" בישראל כדי לשוות לעצמה תדמית של "מעצמה אחראית" ולפגוע בתדמית האמריקאית, אין לישראל אינטרס להשתתף ב"יוזמות שלום" סיניות או לערבה בהסדרי "היום שאחרי". את הרוח הגבית שהיא מספקת לטרור הפלסטיני - לא כל שכן ביטויי האנטישמיות מצידה - יש להוקיע מאחורי הקלעים ובפומבי, עד כדי [מאבק משפטי](#). מאמץ ישראלי ואמריקאי בעניין זה הוביל לירידה ניכרת בשיח האנטישמי ברשתות בסין, מה שממחיש את החשיבות של דו-שיח עם סין והצבת קווים אדומים, במיוחד בכל הקשור לסיוע ביטחוני לחמאס וליראן. דוגמה נוספת לגבול שנחצה היא תמיכתה ב"זכות השיבה"; מדובר בהתערבות גסה בענייני הפנים של ישראל, ששקולה להכרה ישראלית בטאיוואן, אשר הפוטנציאל לשיתוף פעולה עימה רחוק ממיצוי.

לבסוף, ישראל היא לא היחידה שנפגעת מ"ציר ההתנגדות" של איראן והאסלאם הרדיקלי, ולמרות תמיכה בטהראן, מדיניותה המוצהרת של סין מתנגדת לגרעין איראני. 'הסכמי אברהם' יצרו הזדמנות לשיתוף פעולה עם המדינות הסוניות המתונות, בראשן ערב הסעודית, איחוד האמירויות ומצרים, לשם שיח עם בייג'ינג, שתפעיל בתורה מנופי לחץ על טהראן.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט